

Delo s krajšim delovnim časom za varstvo in nego otroka

Nižja plača in konflikt z delodajalcem

V Sloveniji so plače še vedno prenizke, da bi si lahko skrajšani delovnik privoščilo več staršev – Lani je inšpektorat za delo ugotovil le štiri kršitve – Zaposleni največkrat zaradi neodobravanja delodajalca opustijo namero

Od leta 2002 se lahko starši v Sloveniji zaradi nege in varstva otroka odločijo, da delajo s krajšim delovnim časom, država pa jim v tem času doplača manjkajoči delež prispevkov za socialno varnost. Čeprav je od takrat vse več staršev, ki bi radi izbrali takšno obliko pomoči države, jih je še vedno malo. Pri uveljavljanju te ugodnosti imajo manjši osebni dohodek in še druge težave.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP) predpisuje, da ima pravico do dela s krajšim delovnim časom eden od staršev do 3. leta starosti otroka oziroma do 18. leta, če je teže gibalno oviran ali zmerno oziroma teže duševno prizadet. Če sta v družini dva otroka, ima eden od staršev pravico delati s skrajšanim delavnikom do dopolnjenega 6. leta starosti mlajšega otroka.

Starši se lahko sami odločijo, koliko ur bodo delali, a ne morejo izbrati manj od polovice polnega delovnika, torej 20 ur na teden. Delodajalec zaposlenemu poravnava sorazmerni delež plače in socialnih prispevkov, država pa mu (do)plača prispevke za socialno varnost (za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, starševsko varstvo, zdravstveno zavarovanje in drugo) in polnega delovnika, toda preračunano od sorazmernega dela minimalne plače.

Flexibilni delovnik

Uvedbi sistema leta 2002 je bilo 463 staršev, ki so se odločili za tako obliko pomoči države, nato pa je njihovo število z leti naraščalo. Junija 2012 jih je bilo 7912, država pa je za njih plačala prispevkov vrednosti 530 evrov, na letni ravni torej nekaj več kot 6,5 milijona evrov. Kljub temu je malenkost manj od 8000 staršev še vedno nizka številka, ki kaže, da ta oblika pomoči ni zelo priljubljena.

Po besedah Aleša Kranjca Kušlan, direktorja Inštituta Ekvilib, je pooblaščen za podeljevanje certifikata Družini prijazno podjetje, so v Sloveniji plače še vedno prenizke, da bi si skrajšani delovnik privoščilo veliko ljudi. Za primerjavo daje Avstrijo in Nemčijo, kjer je delo za polovični oziroma skrajšani delavnik za enega od staršev (v večini primerov so to še vedno ženske) skorajda pravilo. »Pri nas je za delavce veliko pomembnejše, da jim podjetje omogoča fleksibilni delovnik in si lahko tako sami

uskladijo družinsko življenje z delom.«

Delovni čas je sicer eden izmed najpomembnejših ukrepov pri podeljevanju certifikata Družini prijazno podjetje, je dejal Aleš Kranjc Kušlan. Podjetje, ki se odloči za sodelovanje, v postopku pridobivanja certifikata samo določi, katere ukrepe od številnih ponujenih bo izbralo – glede na svoje specifične potrebe. V postopku namreč sodelujejo zaposleni, ki predlagajo ukrepe, na primer otroški časovni bonus, izrabo letnega dopusta, fleksibilen delovni čas, izmensko delo in drugo.

Inšpektor: Delodajalci pogosto nagajajo

Čeprav je delo s skrajšanim delovnikom pravica, ki jo delodajalec mora zagotoviti, imajo mnogi starši težave, ko jo hočejo res uveljaviti. To potrjuje delovna inšpekcija, ki je pristojna za nadzor izvajanja zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Glavni inšpektor

za delo Borut Brezovar je sporočil, da so delodajalci, pri katerih so opravili inšpekcijski nadzor, pogosto nenaklonjeni uveljavljanju teh pravic.

»Nekateri izrazijo svoje neodobravanje tudi tako, da delavcu sicer omogočijo delo s krajšim delovnim časom, vendar v času, ki zanj ni ugoden,« je navedel primer. Prijav je sicer malo, prav tako ni veliko ugotovljenih kršitev: lani so jih ugotovili pet, od tega štiri kršitve pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva in eno kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do odsotnosti matere. Težava je tudi ta, da so tako delodajalci kot delavci še vedno prepričani, da ima delodajalec možnost izbire, ali bo delavcu uveljavljanje te pravice omogočil, je dejal inšpektor.

Malo prijav si na inšpektoratu razlagajo s tem, da delavec kratko malo odstopi od namere, ko pri delodajalcu naleti na nerazumevanje. »Mogoče je tudi, da pravico do krajšega delovnega časa ne doživljajo kot eno izmed 'prioritetnih' pravic. Med te najbrž po mnenju večine delavcev sodi, denimo, pravica do plačila za delo, v času recesije pa so še zlasti največkrat v skrbeh za plačo in zaposlitev nasploh. Domnevamo, da tudi zato najbrž nečjeje tvegati konflikta z delodajalcem in raje

ne vlagajo prijav. Zaradi zdajšnjih gospodarskih razmer – kljub vse večji ozaveščenosti delavcev o pravicah, ki jim gre do ZSDP – ne pričakujemo porasta števila tovrstnih prijav. To potrjuje tudi podatek, da

7912

staršev je junija letos uveljavljalo pravico do krajšega delovnega časa

v prvih osmih mesecih letos ni bila ugotovljena nobena tovrstna kršitev,« so sporočili iz inšpektorata.

Ministrstvo: Starši posebnih težav nimajo

Nekoliko drugačnega mnenja so na ministrstvu za delo: »Starši, ki se odločajo za uveljavljanje te pravice, posebnih težav nimajo,« so prepričani. Nanje ali na center za socialno delo se občasno obračajo le s vprašanjem, ali jim je delodajalec dolžan omogočiti to pravico. »To je seveda zakonska pravica, ki jo je delodajalec dolžan omogočiti,« je potrdila v. d. generalne direktorice direktorata za družino mag. Ana Vodičar.

Poleg tega so prepričani, da so pravice iz starševskega varstva in zavarovanja pri nas dobro poznane, predvsem tiste, ki imajo že zelo dolgo tradicijo (otroški dodatek, poročniško nadomestilo in podobno). »Centri za socialno delo so že po zakonu dolžni bodoče starše seznaniti z vsemi pravicami, ki jih lahko uveljavijo. Bodoči starši že v posvetovalnici za nosečnice dobijo vse podatke, navsezadnje vsebuje materinska knjižica opis starševskih pravic in družinskih prejemkov, posebne zloženke je izdalo tudi naše ministrstvo,« je na vprašanje, ali meni, da so ljudje dovolj obveščeni o pravicah do dela s skrajšanim delovnikom, odgovorila Ana Vodičar.

Ministrstvo za delo namerava na začetku prihodnjega leta opraviti obširno raziskavo o vplivih ukrepov družinske politike na rodnost in položaj družine; menda bo nekakšna podlaga za razmislek o spremembi (izboljšavi) zdajšnjega sistema.

URBAN ČERVEK

ALEŠ KRANJC KUŠLAN

ANA VODIČAR

Foto Tomi Lombard / dokumentacija Dela

Foto Marel Družnik / dokumentacija Dela

Nekaterim ne preostane drugega kot skrajšan delovnik

Nekateri starši so pravzaprav prisiljeni v delo po skrajšanem delovniku, je opozoril direktor Inštituta Ekvilib Aleš Kranjc Kušlan. To so zlasti enostarševske družine, po večini so to matere samohranilke, ki zaradi oddaljenosti vrtca ali drugih težav ne zmorejo pravi čas iz varstva prevzeti otroka (v varstvu ne sme biti več kot devet ur). V večini družin namreč otroka v vrtec odpelje eden od staršev, ponj pa gre drugi; če je mati sama, tega včasih ne zmore, zato si pomaga s krajšim delovnikom, čeprav si s tem poslabša finančni položaj.